

Se omtalen af Nikolaus Wehding-udstillingen side 12.

KUNST

omkring TROLDEN

NR. 3 · 15. årgang
Januar 2007

Russisk kunst i hundrede år

Ved Troels Andersen

Hermod Lannungs Samling:

Hermod Lannung kom første gang til Rusland i 1917 som sekretær ved det danske gesandtskab i Petrograd. Efter revolutionen virkede han fra juli 1918 til februar 1919 ved den danske afdeling af Røde Kors i Moskva.

I årene 1922 – 1924 opholdt han sig på ny i Moskva, denne gang som en højt betroet medarbejder ved Nansen-kommissionen, især ved projekt "Student Relief", der søgte at afbøde virkningerne af hungersnøden i det sydlige Rusland efter revolutionen. Under opholdet mødte han sin kommende hustru, Jelena Soboleva, der

Fortsættes næste side

Indhold

8 Hermod Lannung
Af Poul-Erik Hansen

9 Farvekunst og
farvelære

11 Nina Ferlov
Af Poul Erik Hansen

13 Peder Holden Hansen
*Af Steffen M.
Søndergaard*

17 Koncerter

18 En tur til Frederikssund
Af Teresa Nielsen

22 Nyt fra museet
Af Teresa Nielsen

24 Tid og Sted

arbejdede som sekretær i organisationens Moskva-kontor. Hun var datter af en professor i Kharkov.

Lannungs tilværelse var ikke som de nødstedtes. Han havde fået bolig i

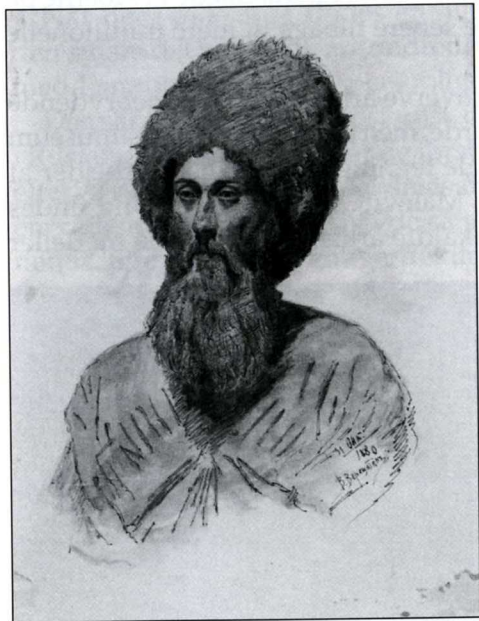

Mittov, Anatolij Ivanovitj (1932-1971) Illustration fra udstillingskataloget *Russisk kunst i hundrede år* (2006). Mittov lavede billeder, der var inspireret af sit folks gamle kultur og skikke, og af naturen omkring den landsby, hvor han var født og opvokset. I sine senere år, hvor han var mærket af svær sygdom, skabte han en række tuschtegninger af indre landskaber. De blev udstillet på Silkeborg Kunstmuseum i 1993. Han regnes nu for en af sit folks betydeligste malere.

en Moskva-villa og havde egen chauffør til rådighed. Han havde også råd til at købe både kunst og antikviteter.

De fleste erhvervelser gjorde han kort før sin hjemrejse, der fandt sted i begyndelsen af 1924.

I sin selvbiografi nævner han en passant, at en af de ansatte på hans kontor, "en af de unge aristokrater", satte ham i forbindelse med maleren Sergej Vinogradov, der ønskede at afhænde "nogle mindre malerier og nogle ikoner" fra sin samling. Sergej Vinogradov havde været medstifter af Det russiske kunstnerforbund, en udstillingssammenslutning, der i årene efter 1901 for en tid forenede kunstnerne i Moskva og i hovedstaden St. Petersborg. Forbundet blev stiftet for at give plads til en fornyelse af russisk kunst efter at Selskabet for vandreudstillinger (Vandrekunstnerne), der havde samlet de

*Veresjagin, Vasilij Vasiljevitj (1842-1904)
Illustration fra udstillingskataloget Rus-
sisk kunst i hundrede år (2006)
Veresjagin skabte i detaljeret naturalistisk
billedsprog en række billeder, der agite-
rede for fred. Han deltog på eget initiativ
som reportagemaler i krige i Turkestan,
den russisk-tyrkiske, japansk-amerikanske
og den russisk-japanske krig, hvor han
dræbtes. Det her gengivne billede har
vist sig at være et falskneri efter at udstil-
lingen i Silkeborg / Sorø var arrangeret.
Det originale billede findes i Rusland.*

realistiske kunstnere i 1880'erne og 1890'erne, var begyndt at stivne. En fornyelse på forbundets udstillinger var, at skitser fik plads side om side med større arbejder.

Baggrunden var, at Vinogradov havde besluttet sig til at emigrere. Han rejste i 1923 til Estland for ikke mere at vende tilbage.

Vinogradov var i flere henseender en konservativt indstillet kunstner, der – som de fleste kunstnere fra Det russiske kunstnerforbund – søgte at fastholde traditionen i landskabsmaleriet fra det 19. århundredes slutning, som et plein air maleri, ikke uden indflydelse fra den franske impressionisme. De små billeder, som Lannung erhvervede fra Vinogradov, spejler den kreds af kunstnere, som var knyttet til Kunstnerforbundet.

Det er meget personlige dokumenter, de fleste er umiddelbare landskabsskitser, undertiden forsynet med dedikation til Vinogradov. Det er nogle af russisk kunsts førende skikkelser omkring århundredeskiftet, man møder. Naturligt nok erhver-

Fortsættes næste side

Fortsat fra side 3

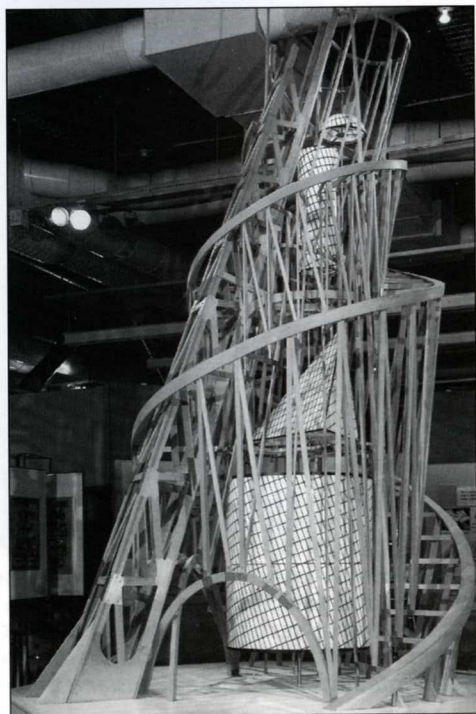
vede Lannung også to arbejder af Vinogradov selv. Kort inden sin hjemrejse bestemte Lannung sig for at gøre endnu en samlet investering, denne gang på udstillingen "Makovets" i Moskva, januar 1924.

I 1933 fik Lannung mulighed for at erhverve nogle arbejder fra den sovjetiske biennaleudstilling, da den vistest i København.

Disse øjnes verden...

Den side af den russiske kunst i årene op til og umiddelbart efter revolutionen, der har påkaldt sig størst opmærksomhed uden for Ruslands grænser, var den abstrakte kunst og konstruktivismen. Disse retninger havde ikke Lannungs bevågenhed. Nogle af kunstnerne i hans samling (deriblandt Gerasimov, Fonvizin, Vera Pestel' og Sergej Romanovitj) udstillede i 1910'erne på avant-garde udstillingerne, men søgte senere tilbage til mere traditionelle udtryksformer.

I dag er det ikke længere muligt at erhverve arbejder af de banebrydende skikkelser i den tidlige russiske avant-garde, men på Silkeborg Kunstmuseum har der i nogle år været deponeret nogle tegninger og grafiske arbejder af blandt andre Larionov, Gontjarova og Malevitj. I museets samling findes dertil rekonstruktioner af flere af de såkaldte arkitektoner, ideale modeller for proportioner og rumlige forhold, som Malevitj og en lille gruppe elever arbejdede med i 1920'erne. De blev genfundet og delvis rekonstrueret i årene 1978-1980 af maleren Poul Pedersen for Centre Pompidou. Til

Tatlin, Vladimir (1885-1953). Tatlin blev uddannet som maler på kunsthøjskoler i Moskva og Penza 1902 til 1911 og slog sig derefter ned i Moskva, hvor han hurtigt fik kontakt med de avantgardistiske kredse inden for billedkunst, poesi og teater. Hans berømteste værk for Sovjetstaten er Monument til den 3. internationale (1919-20), der var planlagt som et tårn af et spiralsnoet jernskelet højere end Eiffeltårnet. Tårnet blev dog aldrig opført bortset fra en stor model i 1920, men det fik betydning som en vision, der ofte gengives i kunsthistorien. USA-kunstneren Dan Flavin (1933-1996) er blandt de mange, der er inspireret af Tatlin.

udstillingsbrug fremstillede han nogle nøjagtige replikker af de sårbare originaler, og nogle af disse har museet i forståelse med Centre Pompidou fået som gave fra Poul Pedersen.

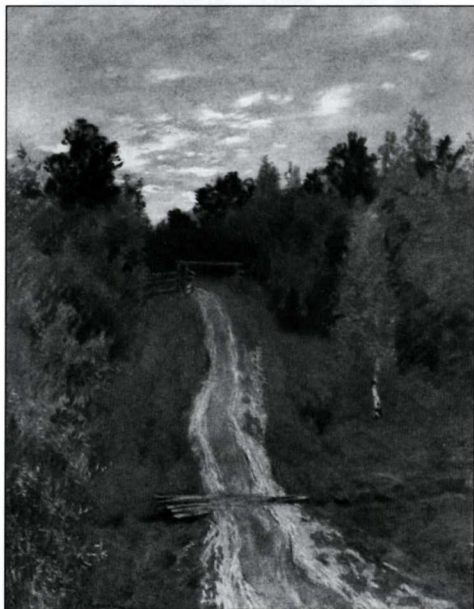
En anden rekonstruktion, ligeledes i gips, er udført af Bjørn Nørgaard efter arbejdstegningerne af Tatlin, der af konstruktivisterne blev anset som deres vigtigste foregangsmand. Angiveligt skulle det dreje sig om en teaterrekvisit, der tillod at gengive alle faser af månen fra næ til ny så naturalistisk som muligt. Tatlin kunne fra tredivernes midte kun overleve ved at arbejde for teatrene i Moskva.

Under krigen, i 1944, udkom hans lille brochure med beskrivelse og tegninger af "månen", som nok i virkeligheden snarere kan betragtes som en skulpturel form end som en rekvisit.

Når der i Silkeborg findes en lille, udvalgt samling af russisk kunst fra den sidste del af det 20. århundrede skyldes det igen – som tilfældet er det med Lannungs samling – personlige kontakter.

Den såkaldte undergrundskunst, der dukkede op i Moskva og andre steder i Rusland omkring 1960, var de første forsøg på at forny den russiske kunst, efter at den socialistiske realismes doktrin i tredive år havde været officielt enerådende. Kunstnerne havde så godt som ingen adgang til at se hverken den tidlige russiske avant-gardekunst, der var hermetisk indelukket i særlige magasiner på museerne, eller samtidige strømninger i vesteuropæisk kunst, hvis disse ikke svarede til det officielle kunstsyn. Alligevel brød en selvstændig form for ekspressionisme, der til dels havde sine egne rødder

Fortsættes næste side

Levitan, Isaak Iljitj (1860-1900) illustration fra Ejnar Thomasen: Russernes malerkunst (1919). Allerede som 13 årig blev Levitan optaget på Skolen for malerkunst, hvor han var elev af landskabsmaleren A. Savrasov og V. Poljonov. Han udstillede første gang hos Vandrekunstnerne i 1884, fra 1892 som medlem...Hele hans værk viet det russiske landskab og skildrer de store vidder med skove og floder, brudt af landsbykirkers silhuet. Hans kendteste billeder gengiver efterårets rige farvespil med birkenes lysende gule løv og skyggernes spil med stor fornemmelse for dagslysets vekslen. Han stræbte i sine landskaber efter at sammensmelte jordens, himlens og vandets toneværdier til et hele og udnyttede alle muligheder i penselføringen og billedets overfladekarakter. Et mangeårigt venskab forbandt ham med Tjekhov.

Fortsat fra side 5

i russisk kunst sig vej. Den henvendte sig til en lille kreds af indviede, der mødtes hos hverandre i de kommunale lejligheder, eller hvor de nu kunne finde tag over hovedet...

I disse kredse kom den unge digter Gennadij Aigi, som var født og opvokset under fattige kår i en landsby i den tjuvassiske republik, godt 800 kilometer øst for Moskva. Han havde fået udgivet en digtsamling på sit modersmål, tjuvassisk, var kommet ind på forfatterskolen i Moskva, og havde mødt Boris Pasternak, der havde opfordret ham til at skrive på russisk. Han blev bortvist fra skolen og var så heldig at få en ansættelse på museet for digteren Majakovskij, der endnu havde til huse i den lille villa, hvor Majakovskij havde levet sammen med sin elskede, Lili Brik og hendes mand.

Majakovskij, der i årene op til 1917 var den største eksponent for den moderne digtning, havde efter nogen tøven i 1918 bekendt sig til revolutionen. Da han i 1930 tog sit liv kom han til at markere afslutningen på en periode af fri skaben i den nye stat. Alligevel var han af Stalin blevet fremhævet som periodens største digter, og derigennem var hans eftermæle blevet sikret. Majakovskij-museet var i begyndelsen af tresserne det eneste fristed for en vis beskæftigelse med den tidligere russiske avantgarde.

Her mødte jeg i 1960 Gennadij Aigi ved et tilfælde...

Den russiske samling i Silkeborg blev til som resultat af mere end fyrré års venskab med Aigi og skyldes dels kunstnernes generøsitet, dels hans sjældne kunstneriske sans og indsigt i sin samtid.

I de billeder, der blev udvalgt gennem årene, møder man nogle af de mest intime træk i disse øjnes verden.

Vorosjilov Igor (1939-1989) Illustration fra udstillingskataloget Russisk kunst i hundrede år (2006)

Vorosjilov kom til Moskva i 1957, hvor han blev uddannet på filmskolen. I 1959 besluttede han sig for at blive kunstner og begyndte at male spontan-ekspressive billeder til at begynde med under indflydelse af van Goghs *Landskab i Auvers'* (Pusjkin- museet i Moskva). Han levede en outsider-tilværelse som maler, filosof og bohème i en kreds af kunstnere.

Artiklen af Troels Andersen er uddrag fra udstillingskataloget : Russisk kunst i hundrede år. Kataloget er udarbejdet til udstillinger på Silkeborg Kunstmuseum og Vestsjællands Kunstmuseum i efteråret 2006 til 28. januar 2007.

Hermod Lannungs samling tilhører i dag Vestsjællands Kunstmuseum i Sorø.

Troels Andersen har stået for Silkeborg Kunstmuseums erhvervelser af russisk kunst fra 1960'erne og årtierne derefter som gaver fra kunstnerne og Troels Andersen. Troels Andersen har siden 1960'erne beskæftiget sig med russisk kunst og i flere perioder opholdt sig i Rusland.

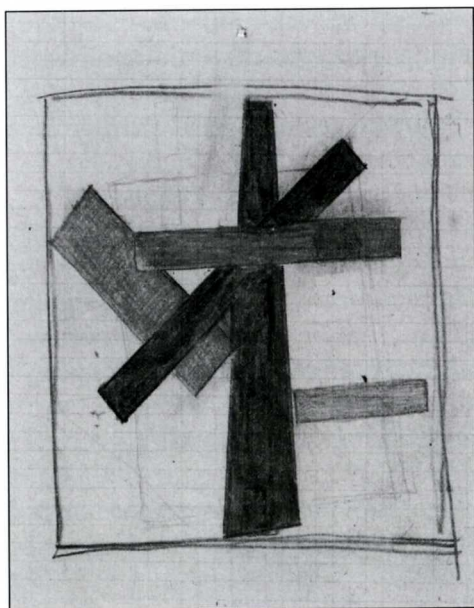
Troels Andersen har skrevet og redigeret flere bøger om russisk kunst. Herunder værket K. Malevic: Om nye systemer i kunsten : skrifter 1915 – 1922 , - Kunst og Kultur, 1963 og Moderne russisk kunst 1910 – 1930, - Borgens Forlag, 1967. For perioden før 1910 henvises til Ejnar Thomassens grundige bog : Russernes malerkunst fra 1919, der også omtaler flere af kunstnerne, der er med på ovennævnte udstilling, som Troels Andersen har arrangeret.

Troels Andersen holder foredrag på Vejen Kunstmuseum torsdag den 8. marts kl. 19.30 om:

Tusind års russisk kunst – fra ikoner til i dag.

Der vil blive trukket de lange linjer op i den russiske kunsts historie, fra ikonerne og den kirkelige kunst fra omkring år 1100 frem til realismens gennembrud i 1800 tallet og den moderne kunsts gennembrud før, under og efter revolutionen. Med til dette billede hører også forbindelserne til de store russiske forfattere: Tolstoj, Dostojevskij og Tjekhov.

Foredraget er arrangeret af Kunstforeningen for Vejen og Omegn og Vejen Kunstmuseum i samarbejde med Folkeuniversitetet.

Malevitj, Kasimir (1879-1935) Illustration fra udstillingskataloget Russisk kunst i hundrede år (2006)

Malevitj har haft stor betydning for europæisk kunst, selv om næsten hele hans livsværk blev til i Rusland.

Fra sine tidlige impressionistiske billeder bevægede han sig over i symbolismen til en kraftig, ekspressiv stil, som han demonstrerede i årene 1910-1912. I 1927 fik han tilladelse til at bringe en retrospektiv udstilling af sine værker i Berlin. Han blev nødt til at efterlade dem, og de blev først genfundet i 1955 og erhvervet af Stedelijk Museum i Amsterdam. Han fremstår i dag som en af århundredets betydeligste kunstnere.

Hermod Lannung

Ved Poul-Erik Hansen

Hermod Lannung var født i 1895 og døde i 1996, efter at have rundet de 100 år.

Han var født i Høng på en vestsjællandsk bondegård. Fra Sorø Akademi blev han student og læste senere jura i København. I 1928 blev han landsretssagfører. Det var på Sorø Akademi, at han som ung lærte lidt russisk.

Han meldte sig tidligt ind i Det radikale venstre, som han repræsenterede i Københavns Borgerrepræsentation fra 1933 til 1951 og senere i landstinget og folketinget.

Han var fra 1946 til 1957 og fra 1961 til 1968 medlem af den danske FN-delegation.

Allerede som ung var Hermod Lannung med i internationalt politisk arbejde.

I 1917 til 1919 var han sekretær i det danske gesandtskab i Petrograd og oplevede både februar- og oktoberrevolutionen.

Fra maj 1924 leder han et hjælpearbejde for hungersramte intellektuelle i Sovjetunionen.

Han blev russisk gift.

Efter at han havde rundet de 100 år, blev han interviewet til bogen "Barndomsbyer". Hans barndomsby Høng havde opkaldt en vej efter ham, men det er mere tiden i Rusland, der optager Hermod Lannung i interviewet. Tiden i Rusland prægede hans hjem. Her var både en samovar, som han havde fået af Tolstojs datter og væggene var behængt med flere hundrede år gamle ikoner.

Blandt hans mange tillidshverv kan også nævnes, at han var formand for landsforeningen til samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen.

Farvekunst og farvelære

Johann Wolfgang von Goethe har skrevet en af de mest brugte farvelære i 1791.

Et stort værk, der udkom i en udvalgt og kommenteret udgave på dansk i 1988 ved Rupprecht Matthei.

Heri står der blandt andet: " Ved omgang med kunstnere siden min ungdom og ved egne bestræbelser har jeg opdaget den afgørende side af malerkunsten, som består i farvegivningen – navnlig i de senere år, hvor kunstnerne følelsesmæssigt har været indstillet på at modtage og gengive det levende og glade billede af den harmonisk farvede verden under en ren og lykkelig himmel. Thi hvis der er nogen, som har grund til at interessere sig for farvernes virkninger og forhold, så er det maleren, der søger farverne overalt, flytter om på dem, forandrer og nuancerer dem....En stor del af et maleris harmoni beror på lys og skygge. Men det var ikke så let at konstatere farvernes forhold til lys og skygge, og dog kunne enhver maler snart indse, at hans maleri kun kunne blive fuldkomment, hvis det lykkedes at skabe en forbindelse mellem disse to harmonier, og at det ikke var nok at blande en farve med sort eller brunt for at gøre den til en skyggefarve....Og i en stor malerisamling kan man overbevise sig om, at næsten enhver mester har haft sin måde at behandle farverne på."

I Johannes Ilten: Farvekunstens elementer (1977) skriver forfatteren:

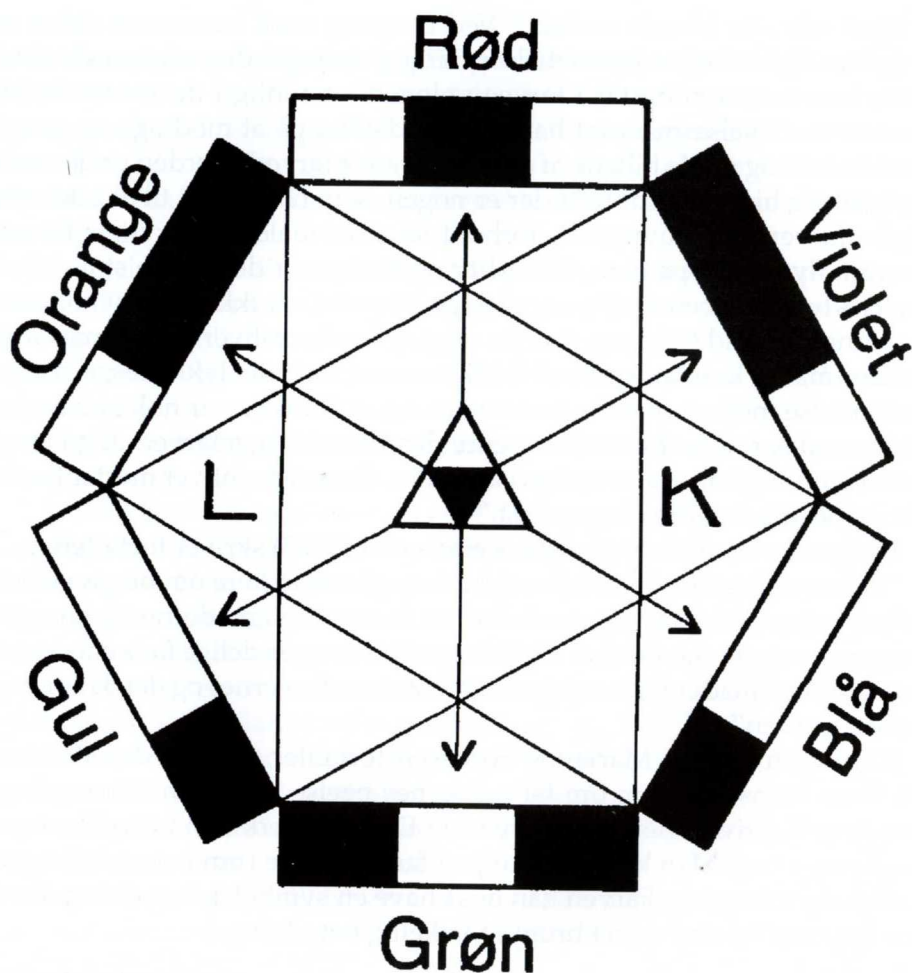
"Det er vigtigt for de kunstneriske formgivere at lære om de givne betingelser i øjne og hjerne, og om hvordan farvevirkelighederne og farvevirkningerne præger mennesket. Optiske, psykiske og åndelige fænomener er på mangfoldige måder forbundet med hinanden i farvernes og den koloristiske kunsts verden"

Kunsthistorikeren Marianne Sørensen fortæller torsdag den 8. februar på Vejen Kunstmuseum om farver og bevægelse i kunsten. Som oplæg til foredraget skriver Marianne Sørensen: Et kunstværk kan udtrykke mange forskellige ting. Man kan ved hjælp af farven skabe rum i et maleri og man kan skabe stemning. Farven kan også have en symbolsk betydning. Farven har gennem tiderne været brugt i forskellig betydning.

Fortsættes næste side

Fortsat fra side 9

Men hvordan skaber man bevægelse eller illusion om det i billedkunsten. Ved at lægge bevægelsen i vores læseretning angives fart. En gentagelse af form kan ligeledes give indtryk af bevægelse. Vi vil i foredraget analysere eksempler fra kunsthistorien, hvor disse to virkemidler er gældende.

Nina Ferlov

Udstilling på Vejen Bibliotek

Nina Ferlov er uddannet som stoftrykker i 1969 på Kunsthåndværkerskolen i København med praktiktid hos Rie van Eyk i Holland. Som tekstilkunstner har hun været med på flere udstillinger og lavet stoffer for Kvadrat Boligtekstiler i Ebeltoft og for Georg Jensen Damask i Kolding.

I bogen *Tekstilkunst i Danmark 1988-98* (1999), er der gengivet to af Nina Ferlovs smukke tekstilarbejder med "kakkelmønstre, tryk og bemaling" fra 1995.

I over 35 år har hun deltaget i væsentlige udstillinger med blandt andet arbejder på silke med mønstrede felter eller fortællende motiver.

Hun udviklede sin særlige teknik som blander stofmaling og stoftryk, står der i kataloget *Fynske kunsthåndværkere* (1995), der også beskriver, hvordan hun gennem koncentreret naturiagttagelse, der begynder med nøgtern registrering af blomster, træer eller helst mossets mikrokosmos, og fortsætter i mere frie abstraktioner, hvorigennem farve og struktur intensiveres, opstår pludselig ornamentet...

I bogen *Nina Ferlov på Fanø* fortælles, hvordan hun kommer på træk fra Fyn for at arbejde i Sønderho i billedkunstnernes hus med "mos på våde tallerkener, sneglehuse, havslidte træstykker og stærktfarvede nylonstrømper". Naturen og planterne er også en vigtig del i hendes seneste bog, der er lavet sammen med Søren Ryge Petersen.

En evighedskalender, hvor man på kalenderbladene kan skrive sine egne notater og glæde sig over Søren Ryge Petersens tekst og Nina Ferlovs akvareller gengivet i farver.

Nina Ferlov er medlem af Billedkunstnernes Forbund og udstillingsgruppen *Fynske Kunsthåndværkere*.

Kunstforeningen i Vejen viser fra 10. februar til 17. marts en udstilling med Nina Ferlovs værker på Vejen Bibliotek.

Billede af Nina Ferlov fra bogen: Året har 12 måneder. - tekst: Søren Ryge Petersen, akvarel: Nina Ferlov. - Forlaget Klematis, 2006.

Medlemstilbud – nyt tidsskrift:

KLASSISK med medlemsrabat

Klassisk er et nyt magasin om klassisk musik i alle dens afskygninger: om alt fra renæssancemusik til moderne toner, om orkestermusik, opera, kammermusik; interviews og portrætter af store kunstnere, anmeldelser af cd'er og dvd'er, baggrundsartikler og en stor koncertkalender.

Pennen føres af skribenter, der er blandt de mest klassisk musik-kyndige i landet. Klassisk udkommer i februar, maj, september og november. Det koster i løssalg kr. 65,00 og kr. 219,00 i abonnement.

Medlemmer af Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn kan tegne abonnement på Klassisk til 175,00 (20% rabat). Abonnement tegnes på www.klassisk.org eller telefon 36 44 60 68 – men husk at gøre opmærksom på, at du er medlem af Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn.

Nikolaus Wehding på Vejen Bibliotek

I sidste nummer af Kunst omkring trolden bragte vi en præsentation af Nikolaus Wehding, der udstiller på Vejen Bibliotek indtil den 8. februar.

Nikolaus Wehding udstiller såvel billeder som skulpturer. Han har i over 50 år været aktiv kunstner og kan se tilbage på udstillinger i Holland, Tyskland og Danmark samt på udsmykningsopgaver.

Nikolaus Wehding er repræsenteret på en lang række museer herunder Kobberstiksamlingen og Vestsjællands Kunstmuseum.

Bygmester Peder Holden Hansen

Af Steffen M. Søndergaard

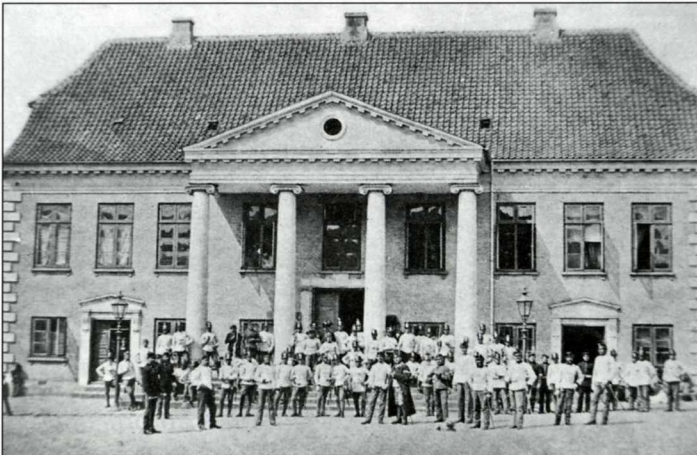
I egnen omkring Brørup, Vejen og Andst ligger nogle gårde, hvis stuehuse fremtræder med symmetriske facader og med trekantgavle over de midter-placerede hoveddøre. De tilskrives gerne bygmester Peder Holden Hansen, den eneste af 1800-årenes landbygmestre, der ikke for længst er glemt.

Peder Holden Hansen levede fra 1812 til 1886. Da han blev konfirmeret i Brørup kirke i 1828, bemærkes det i kirkebogen, at han boede hos sine forældre, og her opholdt han sig stadig ved folketællingen i 1834. Den gang – før folkeregistrenes og personnumrenes tid – holdt man styr på folk ved at indføre dem på en særlig liste i kirkebogen, når de forlod sognet – eller ankom til det.

Den unge Peder har ikke figureret på denne liste og må derfor have fået sin håndværksuddannelse på egnen. I forbindelse med hans ansøgning om næringstilladelse som murer, tømrer og snedker i 1835 oplyses det da også, at han var oplært hos en landsbyhåndværker. Uddannelsen har formentlig først og fremmest været håndværksmæssig – i det mindste havde kun ganske få håndværkere en teoretisk uddannelse – og Holden Hansens yngste datter mente da også efter faderens død, at han i alt væsentligt var selvlært.

Den uskoledede, men talentfulde landbygmesters anvendelse af arkitektoniske virkemidler må derfor skyldes hans egen bearbejdelse af indtryk fra

Fortsættes næste side

Kolding Rådhus fra 1840. Gl foto i Museet på Koldinghus.

Fortsat fra side 13

egnens herregårde og fra den nærmeste provinsby, Kolding. Af de mulige inspirationskilder eksisterer fortsat Hviidsminde fra kort efter 1800 ved Kolding og Kirstinelyst fra 1846 i Viuf. Et af de mest oplagte forbilleder, Kolding Rådhus fra 1840 – der fremstod som en provinsiel udgave af C.F. Hansens rådhus fra 1816 i København – er derimod for længst nedrevet.

Der var i øvrigt ikke noget usædvanligt ved som landhåndværker at være både murer, tømrer og snedker – og når Holden Hansen kun fik næringsbrev som murer og tømrer, skyldtes det, at snedkerarbejdet blev anset for at være et byerhverv, som centraladministrationen ønskede støttet.

Det manglende næringsbrev som snedker begrænsede dog ikke Holden Hansens virksomhed på dette felt, idet han producerede en lang række karakteristiske snedkerarbejder.

Det fremgår af folketællingslisterne, at Holden Hansen i 1840 var "husmand og tømmersmand", i 1845 var han både "husmand, murermester og tømmersmand", og i 1860 var han avanceret til "bygmester". Af folketællingslisterne fremgår desuden, at husstanden i 1840 ud over familien bestod af en otteårsdreng, der var "indtinget i kost af fattigvæsenet" – det vil sige, at man kunne disponere over hans arbejdskraft mod en beskeden betaling – samt af en 48-årig daglejer og en 25-årig væverske.

I takt med byggeriet der blev Holden Hansens hovedbeskæftigelse, kan man i folketællingerne se, at husstanden også kom til at omfatte hånd-

»Østerholm«, nord for Vejen, stuehus fra 1853. Nedrevet. Foto fra o. 1914 i Vejen Lokalhistoriske Arkiv. »Østerholm« blev købt i 1839 af Holden Hansen, hvortil Holden Hansen-familien flyttede i 1836, det år Peder Holden Hansen blev gift.

værkssvende. For eksempel: I 1855 var Knud Nielsen og Hans Ebbesen fra henholdsvis Brammingegnen og Egtved tømrersvende på Østerholm. I 1856 forlod den 23-årige murer og tømrer, Jens Christian Hansen Østerholm for at rejse til Holstrup sogn – og samme år ses en 55-årig snedker herfra at være flyttet til Nyby med sin familie. I 1857 flyttede den 21-årige håndværker Søren Christian Jørgensen fra Skodborg til Østerholm – og året efter videre til Andst, samtidig med at den 19-årige håndværker Niels Nielsen forlod Østerholm for at slå sig ned i Ringgive. Så i det mindste nogle af bygmesterens svende har været ansat og boet lige som gårdens karle.

Fra o. 1860 optræder Holden Hansen i brandforsikringsarkivalierne som den ene af de to "amtsaxiationsmænd", der bistod branddirektøren ved "indtegningen under brandforsikringen". Et års tid senere blev han synsmand ved kirke- og præstegårdssyn – et hverv han kom til at bestride for Malt, Andst og Slaugs herreder og beholdt til sin død.

I 1867 blev Holden Hansen desuden indvalgt i sogneforstanderskabet og kom fra første januar 1868 til at sidde i Vejen-Læborg kommunes første råd, hvor han blev siddende til udgangen af 1873.

I 1874 købte Holden Hansen et hus i Gødsvang ved Tistrup efter at have solgt Østerholm. Han var da knap 62 år gammel og hans kone omkring 68, så flytningen skyldtes vel et ønske om at nedtrappe arbejdet og tilbringe alderdommen i nærheden af de to døtre, der var gift med gårdmænd i Gødsvang. Herefter indskrænkede byggeriet sig da også til nogle få ombygninger – blandt andet af det nyerhvervede hus samt af døtrenes gårde og af sønnens – og det er næsten symbolsk, at bygmesteren i sine sidste år snedkrede ligkister og støbte gravsten.

Som tidligere nævnt fortsatte Holden Hansen med at være synsmand, men

Fortsættes næste side

»Gaarden« i Vejen, stuehus fra 1846. nedrevet. NEfot. 1854, Nationalmuseet.

Fortsat fra side 15

det fremgår af synsprotokollerne, at han fra omkring 1870 rystede stærkt på hænderne, og i 1883 gik han derfor over til at benytte et stempel i stedet for underskrift. Det anvendte han senest ved synet over Grene Kirke den 29. juni 1886 – mindre end fire måneder før sin død den 8. oktober. Holden Hansen ligger begravet på Tistrup kirkegård, under en gravsten, der er udført af billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen – "Bygmesteren til ære og minde for de mange skønne hjem han har bygget i Ribe Amt".

Holden Hansens og hans dygtigste kollegers gårde var symmetriske bygningsanlæg med fælles midterakse for det fritliggende stuehus og de to eller tre avlslænger. Stuehusene havde i hovedfacaden enten en midterplaceret, trekantgavlkronet dør eller to symmetrisk anbragte døre – foruden den uundværlige bagdør (midt) i den ene gavl. Det har været almindeligt at lade langsidernes døre flankere af flade søjler, men det forekommer ret tilfældigt, om udformningen og anvendelsen af de klassicistiske arkitekturdetaljer er stilmæssig korrekt. Kun forholdsvis få gårde vides med sikkerhed at være opført af Peder Holden Hansen, og af dem eksisterer stadig – om end mere eller mindre ombyggede – blandt andet Vejen Præstegård, Skødebjerggaard ved Vorbasse, Stenbrogaard ved Brørup samt Holden Hansens eget hus og nabogården Gødsvang. Disse gårdes stuehuse har imidlertid en række detaljer fælles, som adskiller dem fra andre, samtidige. Det er allerede nævnt, at dørenes udskårne overvinduer næsten er standardiserede lige som trekantgavlenes. Hertil kommer, at profileringen af vinduernes lodposte og karme samt af de indvendige døres gerichter generelt er personlig og kendetegnende – selv om den har rod i samtidens gængse udformninger.

Disse fælles træk danner grundlag for at tilskrive Peder Holden Hansen blandt andet følgende, endnu eksisterende gårde: Damgaard, Den Gule Gaard og Petersborggaard – alle ved Andst, Toftegaard i Gesten, Johannehøj og Bækkegaard ved Bække, Gjerndrupholm, Toftager og Højbogaard ved Gerndrup, Lille Skovgaard ved Vejen samt ombygningen af sidefløjene og hovedfløjens midterparti på Estrup Hovedgaard ved Vejen. Holden Hansen har desuden projekteret blandt andet Vejen Gl. Skole (i Fr. VII's Gade) og Malt Præstegaard.

- Ovenstående artikel er en opfølgning af Vejen Kunstmuseums efterårsudstilling: Bedre Byggeskik og meget, meget mere, der blev vist indtil 19. november 2006.

Den gule Gaard i Andst, stuehus fra 1858, oprindeligt med stråtag. KMfot., Kunstakademisk Billedsamling.

Forårskoncert med Camenakoret fra Esbjerg

I 1994 besluttede Dorte Mørup Tagmose med støtte fra Kaj Tagmose at starte et kor udelukkende med kvindelige sangere.

Syv af de 22 oprindelige medlemmer af koret er stadig med.

Det gælder også dirigenten Kaj Tagmose, der har arrangeret flere af korets numre og har stor erfaring fra andre kor.

Cemenakoret har tidligere været med koncert på Vejen Kunstmuseum og har desuden givet koncert i Musikhuset i Esbjerg og i mange kirker.

Torsdag den 22. marts giver koret koncert på Vejen Kunstmuseum.

På programmet er årstidens sange og dansk musik i både nye og gamle arrangementer.

Camenakoret

Wivex-koncert

Fredag den 26. januar spiller Mats Rudklints trio på Vejen Kunstmuseum. Der er forsalg af billetter på kunstmuseet.

På programmet er bl. a. operettemusik fra Flagermusen og Den glade Enke samt toner af Kaj Normann Andersen.

En tur til Frederikssund og København

- med nogle utraditionelle udflugtsmål

Af Teresa Nielsen

For den kunstinteresserede er København et mål, som man kan tage til 100-vis af gange, og der er fortsat masser af steder at gå på opdagelse. Der er byens mange store og små museer, de faste udstillingsbygninger som Charlottenborg, Den Frie og den store galleriverden, der hele tiden forandrer sig.

Kunstforeningen arrangerer den 5.-6. juni 2007 en to-dags tur til Frederikssund og København, hvor der vil blive lavet et utraditionelt program, med nogle mål, som man ikke uden videre selv kan opsøge.

J. F. Willumsen og Bjørn Nørgaard

Første stop bliver J. F. Willumsens Museum i Frederikssund. Livet igennem præsterede Willumsen – fra sine ungdomsår i 1890'ernes symbolismefascinerede Paris og helt frem til 1950'erne – at være på forkant og ofte forud for kunstens avant-garde. Her møder vi en af de kunstneriske hovedkræfter bag "Den Frie", hvis nuværende bygninger han selv tegnede – også den første af de 8-kantede skulptursale, som Niels Hansen Jacobsen var med til at bestille i 1905. De to kunstnere havde deres Pariserungdom og keramikfascination til fælles.

Sidste år fik J. F. Willumsens Museum en helt nye tilbygning – et slynget forløb af skræddersyede sale tegnet af arkitekt Theo Bjerg, der i sin tid lavede et meget spændende bud på en udbygning til Statens Museum for Kunst. Frederikssund-projektet har været lang tid undervejs, og stormombrust blev det, da det blev trukket ind i et lokalt politisk opgør, der i sidste ende er resulteret i, at museets mangeårige leder, Leila Krogh, for nylig valgte at opgive sin stilling. Ihærdigt har Leila Krogh i sin lange og tro tjeneste endevendt mange forskellige sider af Willumsen og museets skjulte ressourcer. Der har været arbejdet med kunstnerens spændende brevveksling, med hans alsidige produktion af maleri, keramik, skulptur og arkitektur. Der er i en lang række dialogudstillinger knyttet bånd fra dansk kunst gamle kæmper til nutidens kunstnere, og hele vejen er der altid blevet tænkt på museets yngste gæster med en særlig udvikling af formidlingen for børn.

Om alt falder i hak, bliver det første stop i Københavnsområdet J. F. Willumsens atelier og bolig på Strandagervej. Huset har de sidste mange år

været hjem og atelier for maleren Mogens Andersen. Efter hans død blev det købt af Realdania fonden, der satte det tip-top i stand, og ønskede at udleje det til en kunstner. Der er lavet en aftale med vor tids svar på Willumsen, den mangesidede kunstner, Bjørn Nørgaard. Han benytter stedet som sit atelier til de store opgaver som den mægtige H. C. Andersen skulptur til Banegårdspladsen i Odense.

J. F. Willumsen har selv tegnet huset på Strandagervej, som blev opført til ham og hans anden hustru, Edith (født Wessel), hvis træbuste af en ung sigøjnerske kan ses på Vejen Kunstmuseum for enden af Gallerigangen.

Efter at have set det atelier, som Bjørn Nørgaard gør brug af, fortsætter turen til Bispebuen, hvor man kan gå en tur omkring de boligblokke "Bispebjerg Bakke", som Bjørn Nørgaard har stået for. Som Willumsen er Bjørn Nørgaard en alsidig kunstner over skulptur, keramik og gobeliner til større og større pavilloner, der gradvist blev til muligheden for at udføre hele bygninger. Med husene på Bispebuen ønsker han at vise, at der var et alternativ til vor tids mange, efterhånden ret kedsommelige boligbyggerier. Her skulle det handle om det gode håndværk og en form, der kunne give boligblokken noget af sit individuelle liv tilbage. Med en klar hilsen til de nytænkende arkitekter omkring 1900 og ikke mindst spanieren Antonio Gaudi er det blevet til en serie blødt buede bygninger, der slynger sig gennem landskabet fra det yderste højdepunkt og nedefter.

På Bjørn Nørgaards hjemmeside kan man se og læse mere om byggeriet. Et sted står der: "Det ligner en skulptur, hus – Det ligner et hus, og det er men det er et hus – Det ligner et hus, og det er en skulptur." Og derunder citeres kunstneren selv: "Bebyggelsen er udformet sådan, at det kun kan opføres af dygtige håndværkedetaljen vil re. I helheden såvel som i huset berette om men- nesket og om den faglige ekspertise, at bygge det. Idealet er at det har krævet mellem traditionelle og vælge bevidst byggemetoder, så der moderne opstår en optimal vekselvirkning mellem velkendte værktøjer og materia- ler og moderne produkter."

I forlængelse af

Fortsættes næste side

Vejen Kunstmuseums efterårsudstilling om Bedre Byggeskik, sættes der nu lidt fokus på arkitekturen. Vi kører forbi boligkomplekset Bakkehusene, som blev til i årene 1921-23 i samarbejde mellem Ivar Bentsen (ham med Møllehuset i Askov) og Thorkild Henningsen. Som et genialt greb vendte de to arkitekter tilbage til den længebolig, der er så typisk for Nyboder. Opførelsen var rationel og medførte, at man kunne bygge langt flere kvadratmeter med langt færre udgifter end der ville have været ved opførelse af enkeltstående villaer. Komplekset består af 171 boliger i 1,5 etage. De blev alle fredet i 1982. Blandt de tidlige beboere var Niels Hansen Jacobsens nære slægtning og executor i hans bo, klarinetisten Aage Oxenvad. Blandt billedhuggerens gamle glasplader er der nogle optagelser fra Bakkehusene.

Derfra går turen til områdets arkitektoniske højdepunkt, Grundtvigskirken. Der har Jensen-Klint specialisten, Thomas Bo Jensen, sagt ja til at tage imod og vise os om. Thomas Bo Jensen udgav i januar 2006 sin mægtige monografi om P. V. Jensen-Klint (1853-1930) – den flotte bog kan beses i museets kiosk, hvor den ligger som den ideelle julegave! Thomas Bo Jensen har netop været på Vejen Kunstmuseum som led i foredragsrækken, der knyttede an til Bedre Byggeskik udstillingen.

Grundtvigskirken er særlig interessant for folk med en tilknytning til Niels Hansen Jacobsens hjemegn. For det var netop Vejen-billedhuggeren, der i 1910'erne vandt konkurrencen om et monument for Grundtvig. To af hans gipsudkast kan beses i Skulptursalen på museet. Trods præmien valgte man at forkaste den skulpturelle tanke til fordel for et arkitektonisk værk, der udviklede sig fra Grundtvigsstårnet, 1913, til det mægtige arkitektoniske højdepunkt, Grundtvigskirken, der blev opført i årene 1921-1940. De sidste 10 års arbejde forløb under sønnen Kaare Klints ledelse efter faderens død. Den mægtige kirke og de omkringliggende boliger satte en standard for hele bydelen. I Niels Hansen Jacobsens fotosamling findes et glaspladenegativ, hvor billedhuggeren har været ude for at forevige byggeriet.

Fra Grundtvigskirken køres der ind om Langelinie for at se både Bjørn Nørgaards Genmodificeret Havfrue, der blev til i anledning af Expo 2000 i Hannover, og Edvard Eriksens Lille Havfrue, som brygger Carl Jacobsen så genialt lod opstille i vandkanten i 1912. I lighed med Trolden i springvandet i Vejen gled hun lynhurtigt over og blev byens vartegn. Den genmodificerede slægtning kom til ved en indvielse den 15. sept. 2006. I Realdanias pressetekst om den nye plads, der er skabt til hele skulpturgruppen fra Expo 2000 fortæller Bjørn Nørgaard om sin lille havfrue: "Jeg synes naturligvis, at det var særdeles interessant, at den nye placering pludselig bragte de to havfruer så tæt på hinanden. Den lille havfrue er fuld af magi og nationalromantik, hvor

min havfrue er præget af det senmodernistiske. I dag ved vi, at fremskridt er godt men også betyder problemer.”

Om aftenen er det som noget ganske særligt blevet muligt at komme på besøg hos den private samler John Hunov i hans lejlighed på Frederiksberg. Desværre kun plads til de 35 første tilmeldte. Heldigvis rummer København et væld af andre aftentilbud, så de øvrige kan vælge mellem teater, biograf og meget andet.

John Hunov har livet igennem været samler med udgangspunkt i dansk kunstliv i tiden omkring eks-skolens fødsel. Fra begyndelsen har han fulgt kunstnere som Per Kirkeby og Bjørn Nørgaard i deres virke samtidig med at han selv i 1970'erne ved siden af sit virke som bankmand drev "Daner Galleriet", hvor han viste siden så kononiserede europæiske kunstnere som Christian Boltanski og Jörg Immendorff samtidig med sine danske favoritter, som man kan se et udvalg af i lejligheden på Frederiksberg. John Hunov har altid haft en svaghed for kunst fra tiden omkring 1900 og i en periode særligt for den franske kunstnerkeramik i Niels Hansen Jacobsens samtid. Den blev med stor succes vist i 1999 på Vejen Kunstmuseum i dialog med Kunstindustrimuseets køb på verdensudstillingen 1900. I det hele taget udlåner John Hunov jævnligt til Vejen Kunstmuseums udstillinger – senest var det en lågkrukke og et fad til P. V. Jensen-Klint afsnittet i Bedre Byggeskik udstillingen. Man kan læse meget mere om både John Hunov og hans samling på hans egen hjemmeside. Giv Jer god tid, for det er en MEGET stor og veldokumenteret samling. John Hunov regner med at hans gennemgang tager 3-4 timer, så man skal være udholdende, men får så også mange spændende ord med på vejen!

Dag to byder på to opdagelsesture. Den ene går til arkitekt Martin Nyrops kunstpækkede hovedværk, Københavns Rådhus. Den anden vandring finder sted under Karin Krygers kyndige ledelse på Vestre Kirkegård og Mosaisk Vestre Kirkegård, hvor der bl.a. vil være lejlighed til at se et udvalg af billedhugger Siegfried Wagners udsøgte gravminder, ligesom Vestre Kirkegård byder på en lang række kunstværker bestilt som gravminder over meget forskellige personligheder. Hvis det kan passes ind, byder dagen også på besøg i en af Københavns bedst gemte museumshemmeligheder, Davids Samling, der rummer en af Europas fineste samlinger af islamisk kunst og dertil udsøgt fransk kunst fra 1700-tallet, sølvsamling og meget fint porcelæn – eller en tur på Statens Museum for Kunst.

Diverse meddelelser fra Vejen Kunstmuseum og Vejen Billedskole

Af *Teresa Nielsen*

Allerførst skal fortælles, at der er sket et under: Vejen Kunstmuseum har fra "A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal" fået tilsagn om støtte på 3 millioner kroner til renovering af Trol-despringvandet. Sikke en glæde, at Fonden påskønner projektets vigtighed. Endelig skal det nu lykkes at føre billedhugger Niels Hansen Jacobsens hovedværk over i varige materialer med støbning i bronze af kummekantens tudser og dragere. Også i fremtiden skal man i Vejen kunne fortælle om en by, hvor man på unik vis forstod at kombinere det nyttige med det skønne, og havde en billedhugger, der så mulighederne i et springvand, der skulle springe døgnet og året rundt med brandvarmt vand. Godt, at man respekterede Niels Hansen Jacobsens ønske om at gribe 30 år tilbage i sin produktion til "En Trolde, der vejrer Kristenkød". Her var en skulpturel form, der kunne udnytte den tidlige vinters varmedamp i en effekt af mosekonebryg, og som vinterfrosten tog til udviklede den kantede, aggressive trolde sig med "vinterpels" – istappernes vækst.

Det er nu museumsbestyrelsens håb, at Vejen Kommunes forhåndstilsagn om medfinansiering fører til, at Museumspladsens renovering gennemføres samtidig med bevaringsarbejdet, der vil medføre at udenomsarealet bliver kørt op.

Vejen Kunstmuseum har netop sendt to ansøgninger til Kulturarvsstyrelsen om andel i de midler, der er afsat til digitalisering af samlingen. Den ene ansøgning handler om muligheden for at få etableret en fuld digital registrering af samlingen. Den anden ansøgning drejer sig om etablering af en særlig database over billedhugger Niels Hansen Jacobsens keramik. Nu kan vi kun krydse fingre for at man i registreringsafdelingen anser disse projekter for tilstrækkelig vigtige til at de tildeles økonomisk støtte, for det er opgaver, der ligger ud over, hvad der kan rummes i museets daglige drift.

Først på året 2006 modtog museet fra Kulturarvsstyrelsen tilsagn om støtte til et database projektet, der skulle gøre det muligt at kortlægge produktionen fra Mogens Ballins tinværksted. Et lille udvalg af værkstedets produktion kan ses i en montre i Gallerigangen. Værkstedet var af stor betydning i tiden op til 1900. Her startede senere så berømte danske metalkunstnere som Georg Jensen og Just Andersen. Kunsthistoriker Christina Rauh, der udfører pro-

jektet, har oprettet de ca. 1400 genstande og arbejder nu med den tekniske side af basens visning. I begyndelsen af 2007 skulle basen blive søgbar, og arbejdet med en udstilling kan gå i gang.

Projektet "Kunstnermøder", hvor ni udvalgte hold fra dagpleje-3. klasse var på værkstedsbesøg på museet fire gange over fire uger, blev med stort udbytte afviklet i løbet af september måned. En tekst om projektet kan læses på museets hjemmeside med afsæt i den danske velkomstsider. En uddybende rapport er undervejs i samarbejde mellem den projektansvarlige, Iben Kim Kjær, og Teresa Nielsen. Om alt går vel håber museet at kunne gennemføre anden etape for 4.-6. klasse i løbet af foråret 2007.

Først i november måned deltog Vejen Kunstmuseum på Bogmessen i Forum, hvor vi for andet år i træk var med på den stand, som Koldinghus og Varde Museum har haft sammen gennem de sidste 10-12 år. Bogmessen er en spændende mulighed for at møde museets potentielle gæster, og knytte bånd til interesserede personer.

Skiftet fra Bedre Byggeskik udstillingen til Susanne Whittinghams julekalenderudstilling er vel overstået. Nu kan man gå på opdagelse i pakkebåndets uanede muligheder, og man må ikke snyde sig for et besøg helt ind i den bageste udstillingssal, der af Frederik Madsen og Henning Ranum er helt ombygget for at kunne opfylde Susanne Whittinghams drøm om at kunne lave et mørkelagt tempel (vi kalder den kaba'en som i Mekka), hvor hendes flettede lys søjler kan komme til deres rette. Det lille tempel håber vi, at rigtig mange vil komme og nyde.

Vejen Billedskole

Tredje semester er kørt til ende, og der er nu mulighed for at tilmelde sig forløbene i skolens fjerde semester med opstart i uge 5 i det nye år. Den 11. november var billedskolens børn og forældre på udflugt til Horsens Kunstmuseum og ARoS. Begge steder blev det til en kombination af rundvisning og værkstedsopgaver. Horsens Billedskoles leder, Jannik Broz, er inviteret til Vejen, hvor han står for en tegnedag for voksne og børn søndag den 25. februar 2007 kl. 10-15.

Lørdag den 18. november var der fælles familiedag over temaet dukketeater. Der blev lavet dukker, malet teatre, leget og set professionelt dukketeater – det var en imponerende kreativitet, der blev udvist – godt tanket op med sammenskudsfrokost, kaffe og kage. Man kan læse og se mere om de to arrangementer samt tilmelding til den nye sæson ved at klikke ind på museets hjemmeside: www.vejenkunstmuseum, og der i tværbjælken klikke på "FOR BØRN" og i venstre menu vælge "Billedskole".

Alle Vejen Billedskoles fem hold har også udstillet på Vejen Bibliotek, hvor deres værker kunne ses i november og december måned.

Tid og sted

26. januar kl. 19.30: Wivex-koncert. Mats Rudklints trio spiller på Vejen Kunstmuseum. Entré kr. 100,00 for medlemmer. For øvrige kr. 125,00. Entreen er inklusiv en mindre servering. Forsalg af billetter på Vejen Kunstmuseum.

8. februar kl. 19.30: Mag. art. Marianne Sørensen: Farver og bevægelser i kunsten. Entré kr. 35,00 for medlemmer. For øvrige kr. 50,00. Arrangeret i samarbejde med Folkeuniversitetet.

8. marts kl. 19.30: Mag. art. Troels Andersen: Tusind års russisk kunst fra ikoner til i dag. Entré kr. 35,00 for medlemmer. For øvrige kr. 50,00. Arrangeret i samarbejde med Folkeuniversitetet

22. marts kl. 19.30: Koncert med Camena-koret. Entré kr. 50,00 for medlemmer. For øvrige kr. 60,00.

Ovenstående fire arrangementer foregår på Vejen Kunstmuseum.

UDSTILLINGER:

Vejen Kunstmuseum: SUSANNE WITTINGHAM. Udstillingen kan ses indtil den 4. marts.

Kunstforeningen viser følgende udstillinger på Vejen Bibliotek:

NIKOLAUS WEHDING: Skulpturer og billeder. Udstillingen kan ses til den 8. februar.

NINA FERLOV: Akvareller. Udstillingen kan ses fra den 10. februar til den 17. marts.

Udflugt til København:

Reserver allerede nu den 5. til 6. juni til kunstforeningens udflugt til København. Pris for medlemmer i dobbeltværelse kr. 1200,-. (Enkeltværelse kr. 1475,-). Pris for øvrige kr. 1400 i dobbeltværelse. (Enkeltværelse kr. 1675). Tilmelding ved indbetaling på kontonummer i BG-bank: 96728715633851.

VEJEN KUNST MUSEUM

Østergade 4 - 6600 Vejen

Tlf. 75 36 04 82

E-mail: museum@vejenkommune.dk

Museets åbningstider:

Tirsdag-fredag kl. 10.00-16.00

Lørdag-søndag kl. 11.00-17.00

Mandag lukket - Fri entré

MEDLEMSBLAD for Museums- og kunstforeningen for Vejen og omegn

Redaktion:

Poul-Erik Hansen (ansvarshavende),
Badstuegade 6, 6100 Haderslev.
Tlf. 21 26 57 80

Kirsten Abelsen,
Øster Allé 4, 6600 Vejen.
Tlf. 75 36 47 86.

Bladets red. modtager gerne stof
fra foreningens medlemmer.

Artikler dækker ikke nødvendigvis
kunstforeningens synspunkter.